

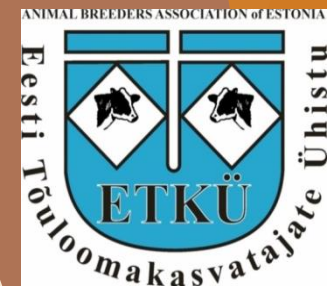
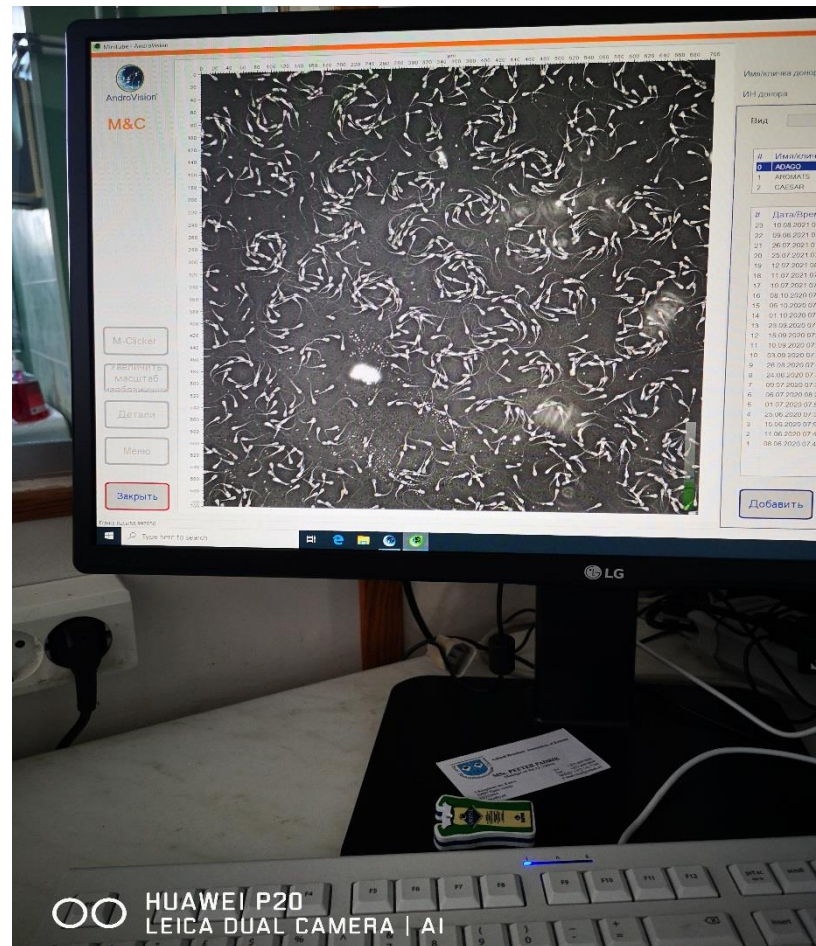
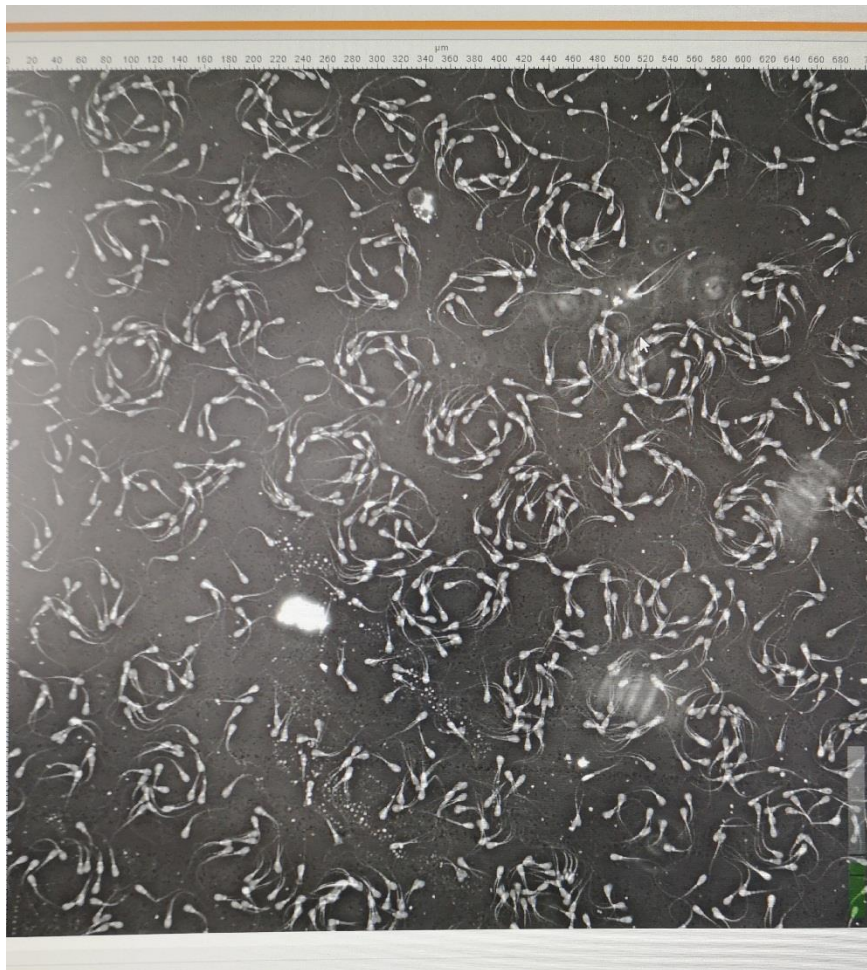
Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse

EESTI MAATÕUGU PULLIKUTELT ARETUSMATERJALI VARUMINE, TÖÖTLEMINE JA SÄILITAMINE

PhD Peeter Padrik
Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu
laboratooriumi juhataja

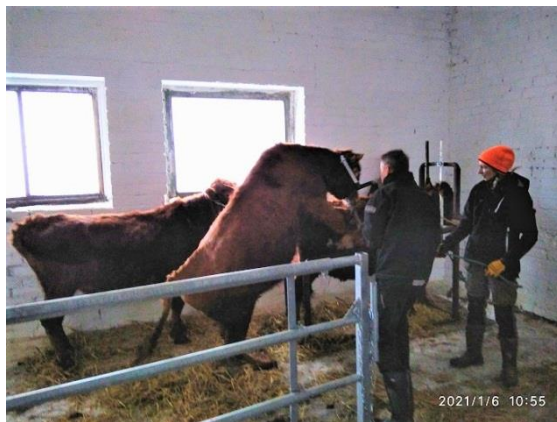

Sissejuhatus

- ❖ Eesti maatõugu pullikute kasv, areng ning seos sperma kvaliteediga.
- ❖ Kus oleks optimaalne aretusmaterjali koguda (ETKÜ, farmid, talud)?
- ❖ Kui palju maksab?

Eesti maatõugu pullikute kasv, areng ning seos sperma kvaliteediga

Uuriti:

- ❖ Kokku 7 eesti maatõugu pulli 28 ejakulaati,
- ❖ Vanuse mõju sperma kvaliteedile: 4 EK tõugu pulliku 20 ejakulaati (alla 18 kuu vanused) ja 3 EK tõugu pulli 8 ejakulaati (21-24 kuu vanused),
- ❖ Tõu mõju väljaselgitamiseks uuriti võrdluseks 8 EHF pulliku 48 ejakulaati.

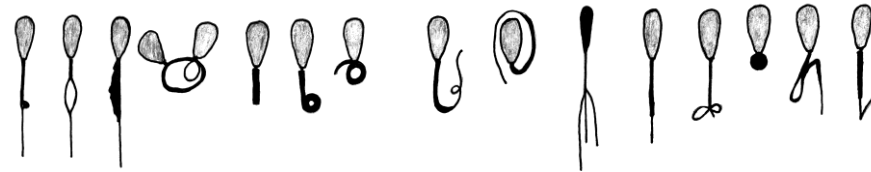

Eesti maatõugu pullikute kasv, areng ning seos sperma kvaliteediga.

I Ejakulaadi maht ja spermide kontsentratsioon

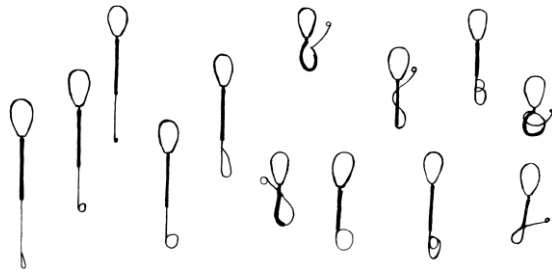
- Ejakulaadi maht (ml)
- Spermide kontsentratsioon (1×10^9)

II Spermide morfoloogiline kvaliteet

Morfoloogiliselt anormaalised spermid

III Spermi plasmamembraani terviklikkus

NaCl. %	0.7	0.6	0.5	0.4	0.3	0.2
mOsm/kg⁻¹	224	193	161	130	97	66

Spermide sabad keerduvad hüpo-osmootsetes lahustes

Eesti maatõugu pullikute kasv, areng ning seos sperma kvaliteediga.

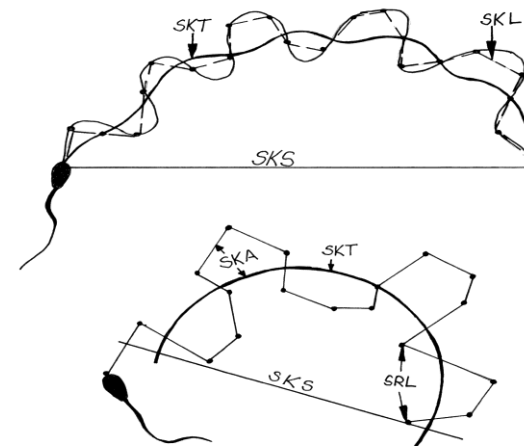
IV Spermide spetsiifilised liikuvusparameetrid

Spermide liikuvusparameetrid värskes ja sügavkülmutatud/sulatatud pullispermis määrati kompuuteranalüüsi (Computer Assisted Sperm Analysis, CASA) abil.

Määrati: otseliikuvate spermide (OLS) osakaal ja spermide kiirus liikumisteedekonnal ($\mu\text{m}/\text{sek}$)

V Statistika

Uuringute tulemuste statistilises analüüsis kasutati erinevuste olulisuse hindamiseks t -testi. Tunnuste vahelised erinevused loeti tõenäoseks, kui $P < 0,05$. Tunnuste vaheliste seoste hindamiseks kasutati Pearsoni korrelatsioonikordajat. Tunnuste vahelist seost loeti järgmiselt: nõrk seos, kui $|r| \leq 0,3$; keskmine seos, kui $0,3 < |r| < 0,7$; tugev seos, kui $|r| > 0,7$.

Spermide spetsiifilised liikuvusparameetrid

Eesti maatõugu pullikute kasv, areng ning seos sperma kvaliteediga.

Tabel 1. EK pullikute kasvu, arengu, sperma ja spermide kvaliteedi näitajad (keskmine $\pm$ SD).

Näitajad	Keskmine $\pm$ SD	Varieeruvus
Ejakulaat	n = 28	n = 28
Pullid	n = 7	n = 7
Välimiku näitajad		
1. Pulli vanus (kuud)	16,9 $\pm$ 3,4	13–24
2. Pulli kehamass (kg)	416,0 $\pm$ 59,5	350,0–561,0
3. Munandikoti ümbermõõt (cm)	33,5 $\pm$ 2,8	30,0–39,0
Värske sperma kvaliteet		
1. Ejakulaadi maht (ml)	4,5 $\pm$ 1,8	1,0–14,0
2. Spermide kontsentratsioon ($\times 10^9$)	1,139 $\pm$ 0,580	0,047–2,120
3. Morfoloogiliselt normaalseid sperme kokku (%)	84,0 $\pm$ 6,3	65,0–94,0
4. Otseliikuvad spermid (%)	85,6 $\pm$ 2,6	80,6–89,7
5. Spermide kiirus liikumistekonnal ($\mu\text{m}/\text{sek}$);	119,8 $\pm$ 34,4	82,4–152,1

Eesti maatõugu pullikute kasv, areng ning seos sperma kvaliteediga.

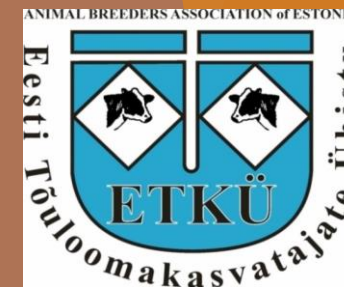
Tabel 2. EK pullikute kasvu, arengu ning sperma ja spermide kvaliteedi näitajad sõltuvalt vanusest.

Näitajad	Keskmine $\pm$ SD	Keskmine $\pm$ SD	<i>P</i> =
Ejakulaat	n = 20	n = 8	
Pullid	n = 4	n = 3	
Välimiku näitajad			
1. Pulli vanus (kuud)	14,9 $\pm$1,2	21,9 $\pm$1,5	0,0001
2. Pulli kehamass (kg)	421,2 $\pm$ 67,9	405,6 $\pm$ 25,0	0,5391
3. Munandikoti ümbermõõt (cm)	33,8 $\pm$ 3,1	33,6 $\pm$ 1,93	0,8849
Värske sperma kvaliteet			
1. Ejakulaadi maht (ml)	4,2 $\pm$ 1,6	5,3 $\pm$ 1,9	0,2251
2. Spermide kontsentratsioon ($\times 10^9$)	1,010 $\pm$0,470	1,448 $\pm$0,439	0,0401
3. Morfoloogiliselt normaalseid sperme kokku (%)	82,2 $\pm$6,3	88,8 $\pm$2,6	0,0092
4. Otseliikuvad spermid (%)	85,9 $\pm$ 2,8	85,0 $\pm$ 1,87	0,3229
5. Spermide kiirus liikumistekonnal ($\mu\text{m}/\text{sek}$);	115,5 $\pm$34,4	130,9 $\pm$10,2	0,0081
6. Tervikliku membraaniga spermid(%)	58,65 $\pm$2,8	69,4 $\pm$1,87	0,0369

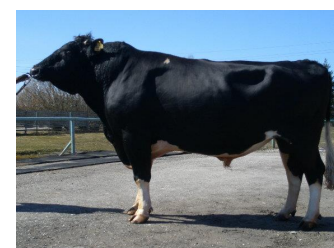

Eesti maatõugu pullikute kasv, areng ning seos sperma kvaliteediga.

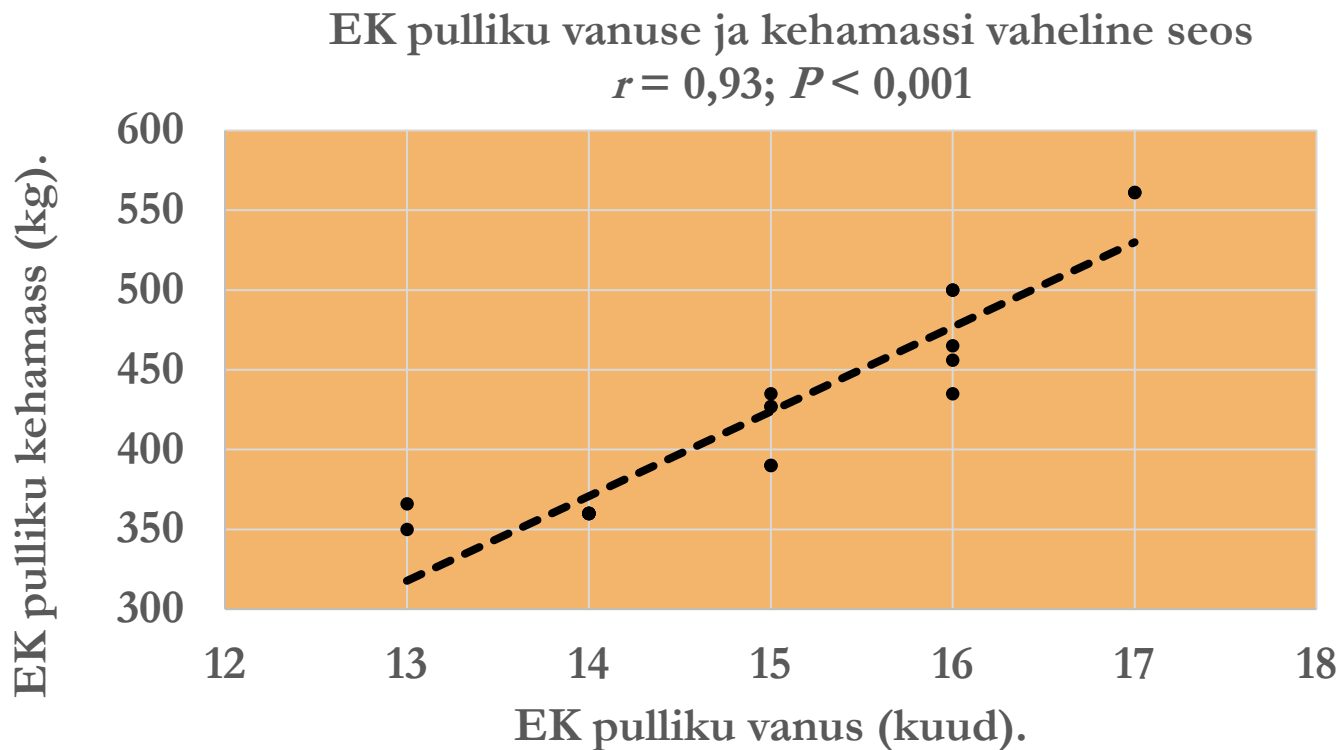
Tabel 3. EK ja EHF pullikute kasvu, arengu, sperma ja spermide kvaliteedi näitajad (pullikute vanus alla 18 kuu).

Näitajad	Keskmine $\pm$ SD	Keskmine $\pm$ SD	<i>P</i> =
Tõug	EK	EHF	
Ejakulaat	n = 20	n = 48	
Pullid	n = 4	n = 8	
Välimiku näitajad			
1. Pulli vanus (kuud)	14,9 $\pm$ 1,2	13,6 $\pm$ 0,5	0,0001
2. Pulli kehamass (kg)	421,2 $\pm$ 67,9	459,9 $\pm$ 51,9	0,0001
3. Munandikoti ümbermõõt (cm)	33,8 $\pm$ 3,1	35,1 $\pm$ 2,5	0,0617
Värske sperma kvaliteet			
1. Ejakulaadi maht (ml)	4,2 $\pm$ 1,6	4,5 $\pm$ 1,2	0,4991
2. Spermide kontsentratsioon ($\times 10^9$)	1,010 $\pm$ 0,470	1,172 $\pm$ 0,319	0,0006
3. Morfoloogiliselt normaalseid sperme kokku (%)	82,2 $\pm$ 6,3	91,4 $\pm$ 4,2	0,0001
4. Otseliikuvad spermid (%)	85,9 $\pm$ 2,8	88,1 $\pm$ 1,87	0,0005
5. Spermide kiirus liikumistekonnal ($\mu\text{m}/\text{sek}$);	115,5 $\pm$ 34,4	119,8 $\pm$ 34,4	0,05

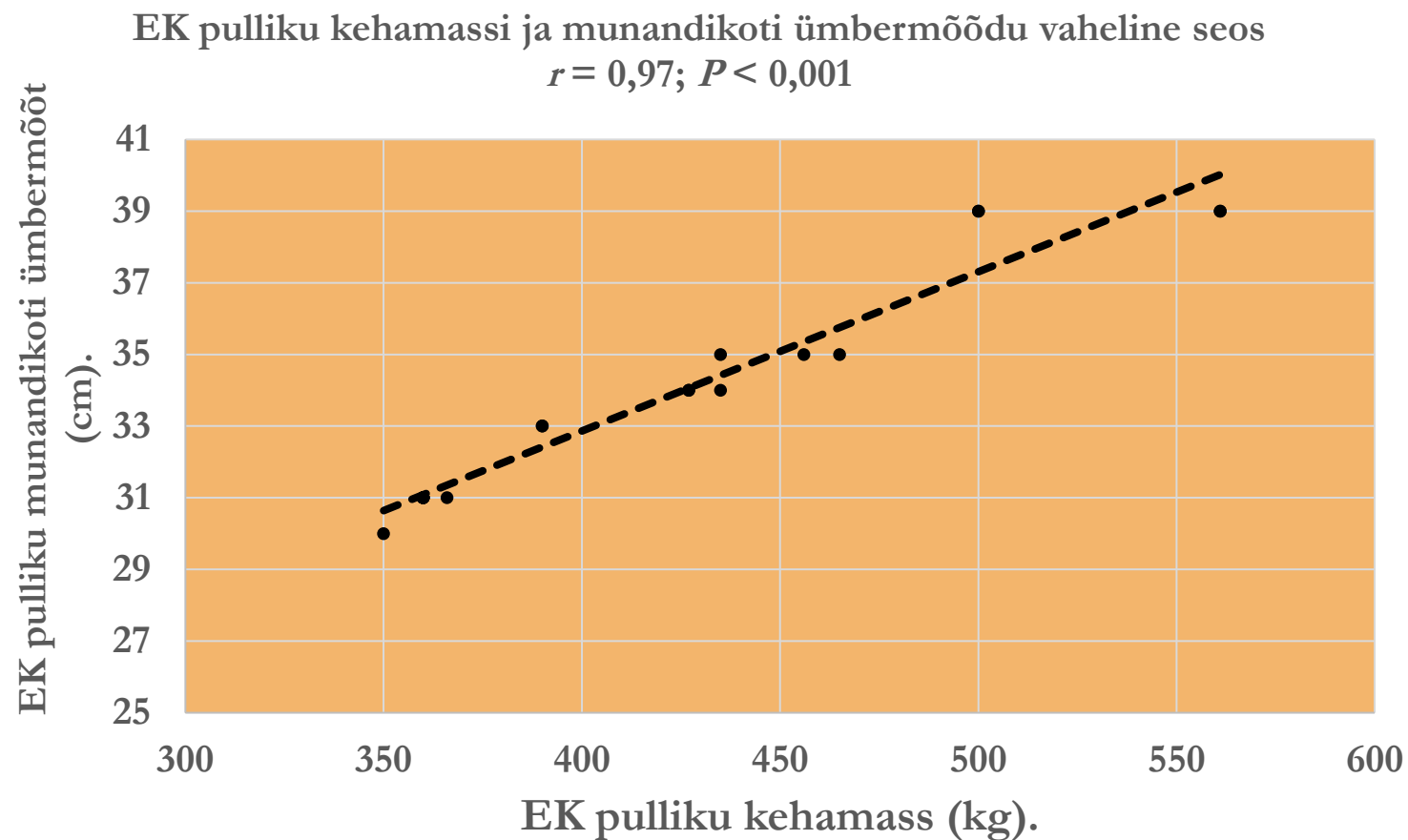
Eesti maatõugu pullikute kasv, areng ning seos sperma kvaliteediga.

Joonis 1. EK pulliku vanuse ja kehamassi vaheline seos (pullikute vanus alla 18 kuu).

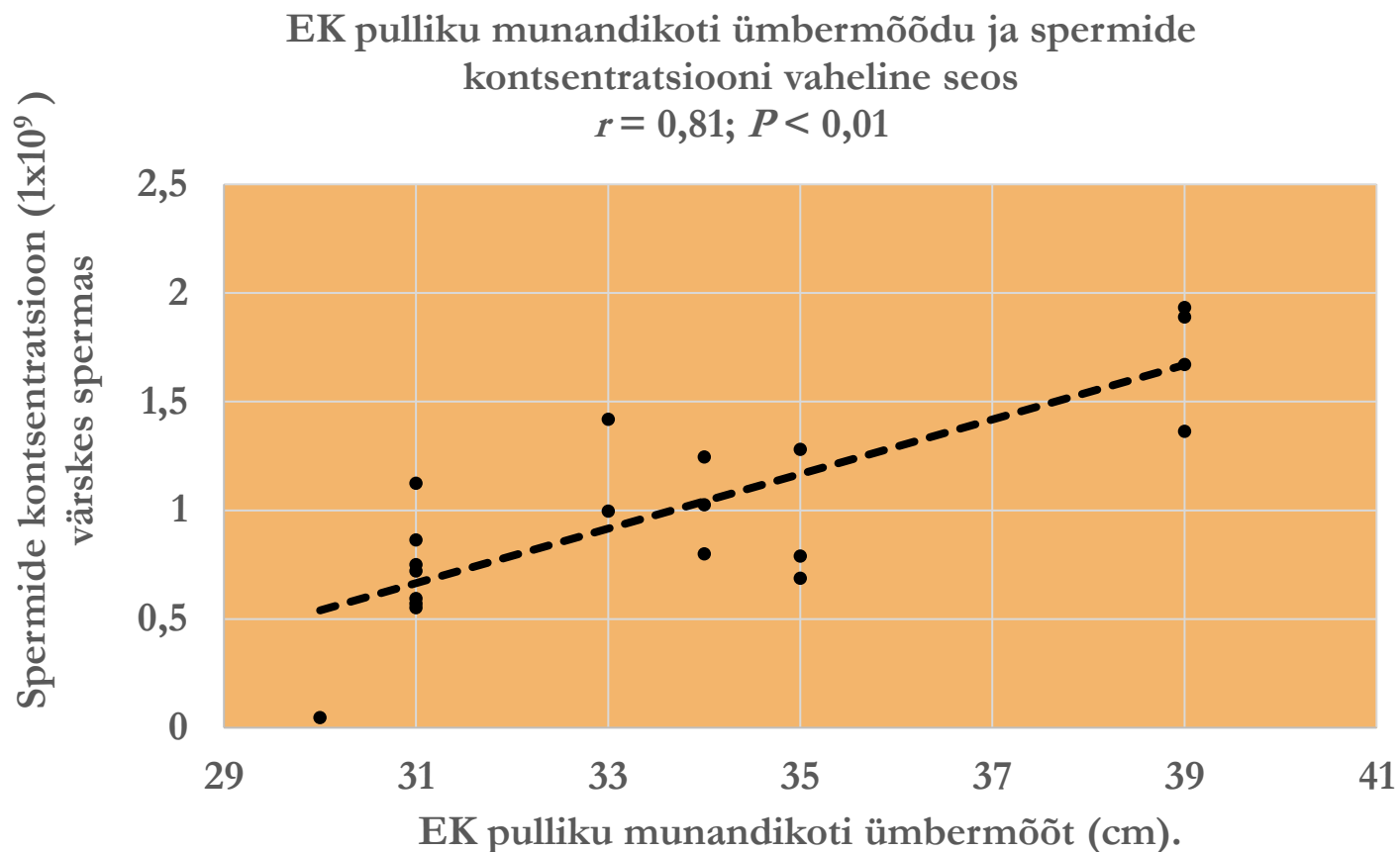
Eesti maatõugu pullikute kasv, areng ning seos sperma kvaliteediga.

Joonis 2. EK pulliku kehamassi ja munandikoti vaheline seos (pullikute vanus alla 18 kuu).

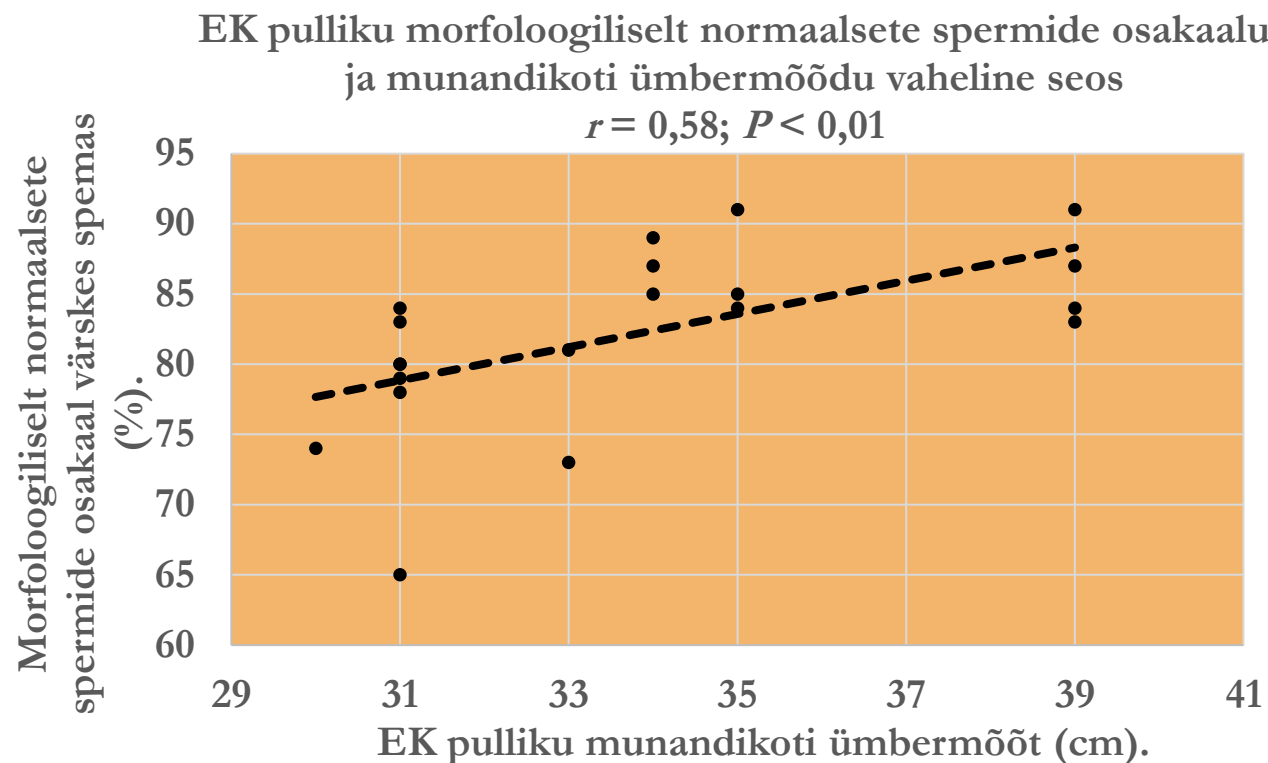

Eesti maatõugu pullikute kasv, areng ning seos sperma kvaliteediga.

Joonis 3. EK pulliku munandikoti ja spermide kontsentratsiooni vaheline seos värskes spermas (pullikute vanus alla 18 kuu).

Eesti maatõugu pullikute kasv, areng ning seos sperma kvaliteediga.

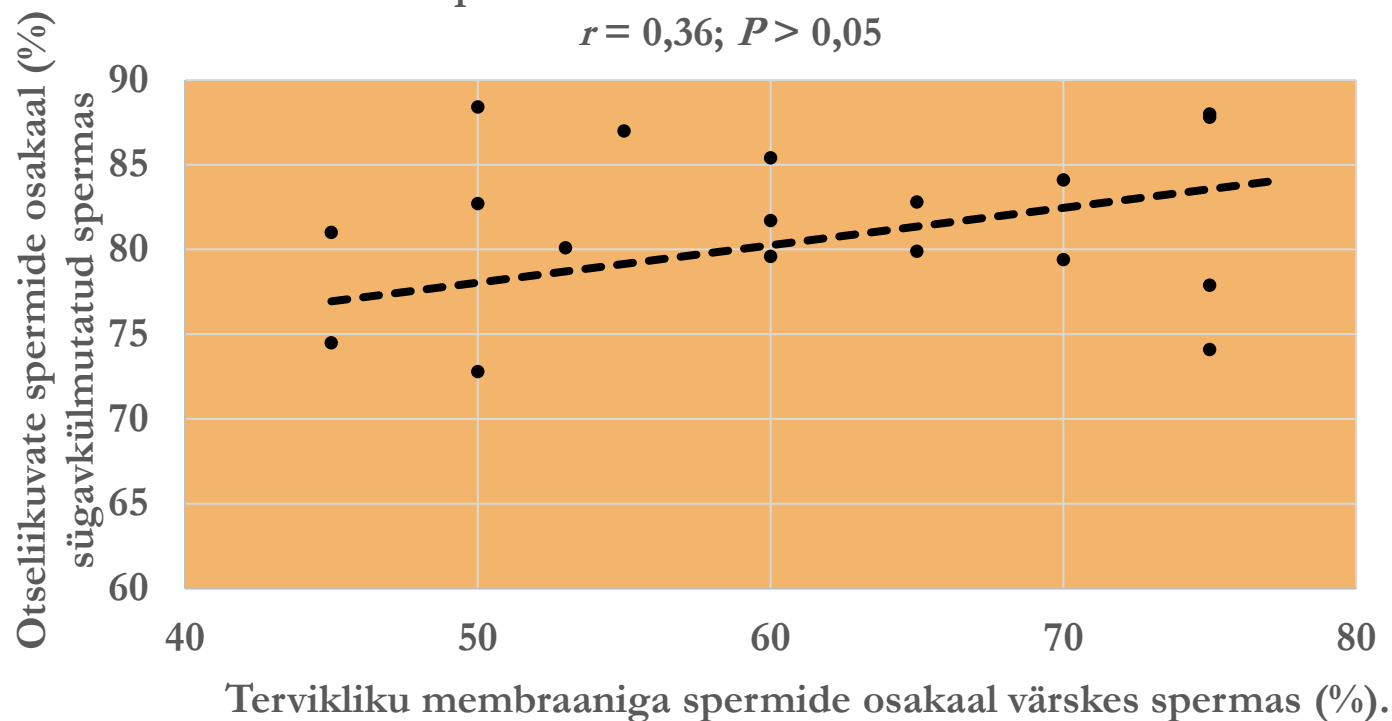

Joonis 4. EK pulliku munandikoti ja värskes spermas morfoloogiliselt normaalsete spermide osakaalu vaheline seos (pullikute vanus alla 18 kuu).

Eesti maatõugu pullikute kasv, areng ning seos sperma kvaliteediga.

EK pulliku värskes ejakulaadis tervikliku membraaniga spermide osakaalu ja sügavkülmutatud spermas otseliikuvate spermide osakaalu vaheline seos

$$r = 0,36; P > 0,05$$

Joonis 4. EK pulliku värskes ejakulaadis tervikliku membraaniga spermide osakaalu ja sügavkülmutatud spermas otseliikuvate spermide osakaalu vaheline seos (pulliku vanus alla 18 kuu).

Eesti maatõugu pullikute kasv, areng ning seos sperma kvaliteediga.

Kokkuvõte:

- ❖ EK pulliku vanus 14-15 kuud,
- ❖ Kehamass vähemalt 400 kg,
- ❖ Munandikoti ümbermõõt vähemalt 33 cm,
- ❖ EK tõugu pulliku vanuse ja kehamassi ning kehamassi ja munandikoti ümbermõõdu vahel oli tugev positiivne seos,
- ❖ EK tõugu pulliku munandikoti ümbermõõdu ja sperma ning spermide kvaliteedi vahel ilmnas keskmise tugevusega positiivne seos.

Kus oleks optimaalne aretusmaterjali koguda?

Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu Kehtna seemendusjaam:

Eelised:

- ❖ õpetatud personal,
- ❖ aretusmaterjali toomistehnoloogia hästi kontrollitav,
- ❖ tööjõu efektiivsem kasutamine,
- ❖ transpordi kulud puuduvad

Kus oleks optimaalne aretusmaterjali koguda?

Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu Kehtna seemendusjaam:

Miinused:

- ❖ Omandi küsimused,
- ❖ kes kannab kulud üleskasvatamisel,
- ❖ ülalpidamisel,
- ❖ karantiiniseerimisel,
- ❖ väike tootmismaht suured kulud.

Kus oleks optimaalne aretusmaterjali koguda?

Taludes:

Eelised:

- ❖ Kulud farmeri kanda,
- ❖ veterinaarkontroll,
- ❖ saab kohe pärast aretusmaterjali kogumist pullikut karjas kasutada.

Miinused:

- ❖ Suur ajakulu (tarnspordile kulunud aeg),
- ❖ aja ja tööjõu ebaefektiivne kasutamine (ETKÜ poolt vaadates),
- ❖ toomistehnoloogiliselt ebatõhus (temperatuuri kontroll),
- ❖ personali väljaõpe,
- ❖ loomade fikseerimisvõimalused kesised.
- ❖ aretusmaterjali töötlemisel tingimused väga erinevad

Kus oleks optimaalne aretusmaterjali koguda?

Piirsalu Muuluka farm:

Eelised:

- ❖ Koolitatud personal,
- ❖ head tingimused aretusmaterjali varumisel, kvaliteedi hindamisel ja töötlemisel,
- ❖ aja ja transpordikulud minimaalsed, sobib hästi tootmistehnoloogiliselt,
- ❖ kulud nii EK seltsi kui ka Muuluka farmi kanda,
- ❖ tootmismahdade ja kulutuste suhe kõige optimaalsem (saab varuda mitmelt pullilt),
- ❖ pullikute kasvu, arengu ja veterinaar kontroll.

Kus oleks optimaalne aretusmaterjali koguda?

Kokkuvõte.

Kõige optimaalsem EK pullikutelt aretusmaterjali koguda oleks

Muuluka farmis, sest:

- ❖ tootmismahdade ja kulutuste suhe kõige optimaalsem,
- ❖ head tingimused ja koolitatud personal,
- ❖ sobib hästi tootmistehnoloogiliselt.

Kui palju maksab?

- ❖ ETKÜ Kehtna Seemendusjaama laboratooriumi rent ja tööjõukulu.
- ❖ Aretusmaterjali säilitamine.

Kokkuvõte.

- ❖ Otstarbekas oleks aretusmaterjali varuda eesti maatõugu pullikult, kes on 14-15 kuu vanune, kehamass 420 kg ja munandikoti ümbermõõt vähemalt 33 cm,
- ❖ EK tõugu pulliku vanuse ja kehamassi ning kehamassi ja munandikoti ümbermõõdu vahel oli tugev positiivne seos,
- ❖ EK tõugu pulliku munandikoti ümbermõõdu ja sperma ning spermide kvaliteedi vahel ilmnes keskmise tugevusega positiivne seos,
- ❖ kõige optimaalsem EK pullikutelt aretusmaterjali koguda oleks Muuluka farmis, sest on olemas koolitatud personal, head tingimused aretusmaterjali kogumise ja töötlemise.
- ❖ aretusmaterjali kogumine ja säilitamine on suhteliselt kallis tegevus, kuid ohustatud tõugude puhul möödapääsmatu.

Aitäh tähelepanu eest!

